

Miloš Lang řečený Komorů

Mám pocit, že musím začít mnohem dříve než v padesátých letech. Takže, narodil jsem se v červenci 1934 v Praze-Vokovicích v středostavovské rodině. Otec byl stavitelem, matka v domácnosti. Narodil jsem se už starším rodičům a měl jsem dva sourozence starší o více než 12 a téměř o 11 let.

Stáří rodičů a jejich vesnický původ dost předurčovalo prostředí, ve kterém jsem vyrůstal. Mláďí oba rodiče prožili ještě za Rakouska, a to značně ovlivnilo jejich žebříček hodnot. Matčin dědeček dokonce jedno volební období zasedal jako poslanec v Říšském sněmu. Ale o tom se u nás sotva kdy mluvilo. Jenom maminka, ve stáří nepohyblivá (dožila se téměř 93 let) moc vzpomínala na své mládí v Dalešicích na Moravě, odkud se vdala v roce 1921 rovnou do Vokovic, které tehdy byly ještě samostatnou obcí. V Praze si nikdy moc nezvykla, na rozdíl od tatínka.

Otec odešel z rodných Hrotovic ve 14 letech studovat na průmyslovku do Brna a domů se vracel jen na prázdniny a později na dovolenou. Po maturitě odešel rovnou do Čech, nejprve do Rakovníka, brzo do Prahy, kde byl zřejmě velký stavební ruch. Ještě před první světovou válkou si našel zaměstnání u stavební firmy v Radotíně, která podnikala hodně právě ve Vokovicích.

Vokovice byly v mém dětství předměstskou čtvrtí spadající do Prahy XIX s jistou perspektivou do budoucna, která se však do 2. světové války nestáčila realizovat.

Dům měl původně velmi jednoduchý čtvercový půdorys a sedlovou střechu. Plně obytné bylo jen přízemí, kde byla předsíň, přes kterou se procházelo do kuchyně a do obývacího pokoje. Vedle kuchyně pak byla jídelna. V podkroví byla pouze jedna velká ložnice a „komora“, přes kterou se chodilo na půdu. Toto bylo původní uspořádání. Později otec nechal přistavět malou letní verandu, kterou připojil k předsíni částečným vybouráním obvodní zdi.

Tím vznikl jednak sedací kout využíváný celé léto jako jídelna s velkým čtyřdílným oknem. Tím rovněž získalo schodiště do podkroví na světlosti a pocitu prostornosti. Velká ložnice v podkroví se zčásti přepažila a v každé části se postavily skříňe ve zdi. Dole se propojila jídelna i obytný pokoj vybouráním vnitřní příčky, a tak vznikl jeden velký pokoj zabírající polovinu půdorysu domu. Zahrada je z pohledu obyvatel malá, protože dům stojí uprostřed

pozemku, a kdyby nestál úhlopříčně ke čtvercovému půdorysu pozemku, nebylo by možná na žádné straně k plotu zahrádky dál než čtyři metry. Otec zahrádku pečlivě ošetřoval. Cestička, která vedla po obvodu domu, bývala vysypaná žlutým pískem, což příjemně kontrastovalo se zeleným trávníkem. Základní školu jsem dokončil také ve Vokovicích, tedy žádné gymnázium koncem protektorátu, nebo těsně po válce. Škola byla kapitola sama o sobě a na ní bylo u nás nejlépe vidět, jak se postupně zhoršují společenské poměry. Po volbách v roce 1946 a zejména po Únoru 1948 byl učitelský sbor rozdělen na „komunisty“ a „národní socialisty“. To jsem si začal uvědomovat, co jsou to „třídní rozdíly“ a že patřím k těm „špatným“. Otec s koncem roku 1948 odešel do penze s vidinou vytouženého důchodu, na který si platil přípojištění. A já jsem stál najednou sám před rozhodnutím, co dál po škole. Rodina na mne jaksi pozapomněla. A tak se stalo, že teprve v srpnu 1949 se začalo řešit, co budu dělat dál. Na gymnázium jsem v té době neměl ani pomyslení, protože jsem patřil k těm „špatným“. Naštěstí tatínek objevil v „Lidové demokracii“ inzerát, že při Ministerstvu informací a osvěty se otvírá Kurz knižní kultury a zájemci necht' si podají žádost tam a tam. Podali jsme a byl jsem přijat. Do kolektivu velmi různorodého věkově i místně. Tím pro mne začínala 50. léta.

Kurz sídlil na krásném místě, v Klementinu nad tehdejší Technickou knihovnou. Takže v patnácti letech jsem se pohyboval mezi vysokoškoláky. Chodili jsme s nimi na svačinu na sklenici mléka s houskou, vše bez lístků, pod schodiště do tech. knihovny. Mnozí spolužáci a spolužačky měli už vysokoškolský věk a také vážné známosti a mezi nimi my „děti“. Do jedné spolužačky jsem se zamiloval. Byla stará jako já a zřejmě vstupem do Kurzu řešila svůj „původ“. Byla dcerou teologa. Tento stav „zamilovanosti“ byl pro moji budoucnost zcela rozhodující. Ona totiž podala po roce žádost o přijetí do 2. ročníku gymnázia, a tak jsem se dověděl, že něco takového je možné, a další rok ji napodobil. V roce 1951 jsem se objevil mezi ostatními na La Guardiově gymnáziu.

Zmatlík a Palička

Z Prahy 7 si pamatuji od dětství cirkus Apollo, později Letná, fotbalové stadiony Slávie a Sparty (i když jsem fandil Bohemce) a noční jízdu na polopásovém transportéru 9. května 1945 přes Letenskou pláň. Další vztah k Praze 7 byl přes otce. Tatínek v polovině 20. let změnil zaměstnavatele

a přijal místo u firmy, která budovala na Bubenském nábřeží tehdejší Úrazovou pojišťovnu, pozdější Plánovací komisi. Po dostavění této budovy přijal nabídnuté místo u Pojišťovny. V té době začaly otcovy styky s výtvarníky. Tak poznal třeba sochaře Karla Pokorného, který se podílel na výzdobě „Úrazovky“, a další výtvarníky. Tam setrval až do odchodu do důchodu. Z Prahy 7 pocházel i jediný můj pražský příbuzný, který zřejmě navštěvoval naši reálku ještě před první světovou válkou a měl jako dětského kamaráda pozdějšího akademika Charváta. Přes mého bratrance jsme byli spríznění s rodinou bratra sochaře Gutfreunda. Paní Gutfreundová byla naším častým hostem, protože v létě bylo na naší zahradě příjemné posezení a moje máma byla velmi pohostinná. (Někteří moravští příbuzní nazývali náš domek „Hotel u Tří bříz.“) Gutfreundovi původně bydleli v Molochově na Letné.

Pak si ještě pamatuji nakladatelství „Zmatlík a Palička“, které sídlilo na Letenském náměstí. Myslím, že vydávalo dětskou literaturu. Moje maminka měla svého ženského lékaře MUDr. Fišera na Letné a jeho manželkou byla známá ilustrátorka Fišerová Kvěchová. Její buclatí andělíčkové byli současným režimem považováni za kýč. Pro mnohé však jsou ilustrace k jednomu z nejpůsobivějších Slabikářů nezapomenutelné. Mojí oblíbenou zastávkou byl mléčný bar na „Belkredce“. S takovými znalostmi o Praze 7 jsem vpadl na gympl. Byli jsme posazeni tři noví příchozí vedle sebe: Vlado Murtin, já a Zbyněk Jech. Se Zbyněkem jsme se docela přátelili a v 52. roce jsme začali chodit, spolu s Karlem Vítkem, do tanečních, nejdříve do Malostranské Besedy k mistru Florianovi, později do Metra k Dr. Chrastilovi. Taneční nám narušila smrt Stalina a Gottwalda. Byl totiž státní smutek, který trval snad šest neděl.

Jinak jsem se s nikým ze třídy blíže nespřátelil asi hlavně proto, že jsem zde pobyl jen 2 roky, a hlavně moje, teď už vysloveně platonická láska trvala až asi do třetího ročníku fakulty.

Fakulta, tehdy Geologicko-geografická, to byla jiná! Už můj vstup na ni byl impozantní. Při přijímacích pohovorech, dělal jsem je ten den jako poslední, mi dvojice examinátorů oznámila, že se mnou počítají. Takže to byl dobrý start. Na fakultě jsem se vídával při vojenské přípravě s Jardou Spížkem, který byl na tehdy samostatné Biologické fakultě.

Otec přišel do Prahy za stavebním ruchem už před 1. světovou válkou, hned po maturitě na brněnské průmyslovce (asi v roce 1909). S výjimkou zá-

kladní vojenské služby v c.k. armádě před a za 1. války se z Prahy už nevzdálil. Maminku si přivedl do Prahy-Vokovic v roce 1921 z jejich rodného kraje na Třebíčsku.

Karlovarský porcelán pro dvacet čtyři osob

Domácnost byla podle dnešních měřítek primitivní. Od počátku byla jen elektřina, pro vodu se chodilo ke stojanu, nebyla kanalizace ani vodovod. Plyn se do našeho domku zaváděl až začátkem 50. let. Nevybavenost domácnosti nahrazovala služebná, která byla součástí domácnosti až do počátku 2. světové války. Topilo se dřívím, uhlím ve sporáku, který je dodnes (i když se už od zavedení plynu nepoužívá), ale výborně se v něm peklo ve dvou troubách umístěných v kobce. Po zavedení vody a zřízení koupelny se do něj umístilo něco jako průtokový ohřívač vody (říkalo se tomu podkova). S domkem bylo postaveno i primitivní teplovzdušné topení, kde se topilo koksem až do roku 1995 (!).

Co se jedlo? Vařilo se denně jedno teplé jídlo včetně polévky. Já na příklad až do dneška miluji úplně obyčejnou kmínovou. O svátcích se však rozkládal stůl v jídelně, na něj přišly damaškové ubrusy a značkový karlovarský porcelán pro dvacet čtyři osob, zdobený kobaltovou a zlatou obrubou. Polévka se přinášela horká v obrovské míse, šťáva z masa v omáčníku. Kostkový cukr se nabíral kleštičkami. Jedlo se stříbrnými příbory. Asi se moc nejedly uzeniny. Vařila se prostá jídla, jak bylo zvykem na venkově. V pátek bývaly buchtý. Jedly se hodně luštěniny, brambory, obiloviny, základní kořenová zelenina, co vypěstoval zahradník u nás ve Vokovicích. Před válkou se chodilo pro mléko přímo do kravína vokovického statku. Za války se vše změnilo a já slýchal, jak jsem s chutí jídal pomeranče, banány... S tím byl konec. Byla nouze. Já měl na přiděl denně 1/2 litru odstředěného mléka, stejně jako další čtyři dospělí v domácnosti dohromady a rád jsem to ostatním připomínal, že díky mně máme přiděl celý litr mléka. Dávky si nepamatuji, ale myslím, že máma ten nedostatek těžce nesla, protože na statku, na kterém vyrůstala, to bylo prostě něco zcela neznámého. Tam, podle vyprávění, chyběla spíše hotovost než jídlo. Jídlo se získávalo od přátel a příbuzných na venkově, ale nebylo to pravidelné. Měli jsme doma lodní kufr, který otec vyložil a umně přepažil a do něj se ukládala hrubá a hladká mouka po dvaceti pěti kilech, kterou jsme dostávali od matčina bratra jedenkrát za rok. Vše ostatní bylo nejisté. Otec

jezdil na služební cesty každý týden a někdy přivezl pytlík mouky. Z prázdnin se vozila vajíčka, zabalená v ponožkách.

My jsme byli tolerantní rodina. A každý mohl mít svůj názor. Otec, co pamatuji, prohlašoval, že politika je svinstvo, sestra se už za války učila rusky a Rudá armáda se k nám pak po 9. květnu táhla i kvůli ruštině. Bratr byl anglofil a byl pyšný na to, že ho za války učil angličtinu prof. Osička. Oba mí sourozenci pak v padesátém roce skončili v průmyslu jako dělníci. Bratr si v kladenské Poldovce odkroutil jedenáct let. Sestra už v dělnické profesi zůstala až do důchodu. Teprve nedávno jsem se dověděl, že se jim v průmyslu říkalo paragrafisté. V blízkém příbuzenstvu jsem měl dva předválečné vysoké důstojníky. To byly moje dětské poznatky o politice, které pak člověk později konfrontuje s realitou. A ten proces u mne probíhá dodnes. O tom by se dala napsat kniha.

Také zasluhuje zmínku to, o čem nebo o kom se nemluvilo. U mne to byla moje sestřenice Sylva Langová. Po válce byla stále ještě půvabnou a úspěšnou herečkou. Hrála například hlavní roli s Oldřichem Novým ve filmu Parohy. Pak se náhle v roce 1948 provdala za britského občana a odstěhovala se do Londýna. Byla v cizině legálně, přesto však pro zdejší režim odešla na Západ.

Vidáme se dodnes

Měl bych napsat o svých spolužácích, zaslouží si to, vždyť se vidáme dodnes. Vážil jsem si Pavla (Oskara) Macháčka. Zdál se mi velmi inteligentní, přímý a otevřený. Jeho protějškem z dívek byla Doris Hájková, která měla podobné vlastnosti. Musím poznamenat, že to, jaké měl kdo známky, mělo pro mne dost velký význam. Z toho důvodu jsem obdivoval Milana Dufka, Vládu Dolínka. Byla to vlastně celá lavice vynikajících kluků. Kdo mi konvenoval, byl i Honza Flodr. Snad proto, že byl jiný než ostatní. Z děvčat pak Stáňa Hálková svojí klidnou povahou a Bohunka Šlemrová svým nadáním pro matematiku. Silnou osobností se mi zdála Mimi Říhová, která už tehdy hrála výborně na klavír.

Později, když jsem se více vyhranil, pokud jde o budoucí povolání, jsem se sblížil i s Honzou Hlaváčkem. Bral mě s sebou do ZOO v Troji, kde měl jakési aktivity a volný vstup. Jedině u něho a Petra Jankovce jsem byl také u nich doma. U mne ve Vokovicích byl, myslím, jedině Zbyněk Jech.

Jirka Škorpil žije už jen v našich vzpomínkách. Velký robustní rošťák, který nezkažil žádnou legraci. A jaké musel mít mládí! Jeho tatínek byl vlastníkem činžovních domů v Dejvické ulici. Pro komunisty třídní nepřítel, rodina byla tedy vyhnána z Prahy a musela ji neprodleně opustit. Připomínám, že toto vše znám jen z doslechu. Až po letech na abiturientských schůzkách mi Jirka sám od sebe leccos vyprávěl. Tito hoši si nikdy na nic nestěžovali. A tak se stalo, že jsme několik let jezdili stejným autobusem z Vokovic do Lagvardáku, aniž bychom o sobě věděli. Jirka bydlel určitou dobu u dědečka ve Vokovicích, aby mohl snáze dojíždět do školy. Dědeček původně vlastnil továrnu na cukrovinky Kroupa, a tak mohl poskytnout vnukovi ubytování v pěkné vile. Rodina však musela putovat dál. Rodiče se nakonec ocitli v Kersku, takže Jirka Škorpil maturoval v Nymburce. Zůstal však našim věrným spolužákem, zúčastnil se všech třídních srazů, někdy i vícedenních na chalupách. K jeho charakteristice je dobré dodat, že po navrácení činžovních domů byl velmi citlivým majitelem, který nikdy nezvýšil nájemné starým důchodcům.

Scházíme se dodnes